

Bibliographie der polnischen Luther-Literatur 1530 - 1962

Bearbeitet von Janusz Narzyński

ABKURZUNGEN

GK Głosy Kościelni (Cieszyn)

J Jednota (Warszawa)

KE Kalendarz Ewangelicki (Warszawa)

ORP Odrodzenie i reformacja w Polsce (Warszawa)

SE Strażnica Ewangeliczna (Bytom, Bydgoszcz, Warszawa)

ZE Zwiastun Ewangeliczny (Warszawa)

A QUELLEN

1 Quellenkunde

- 1 Fijałek, Jan: **Mahnschreiben des päpstlichen Legaten in Polen Zacharias Ferreri an Martin Luther 20. V. 1520.** Historisches Jahrbuch 15 (1894) Heft 2, 374-380.
- 2 Narzyński, Janusz: **Wykaz ważniejszych druków**

i pism w języku polskim dotyczących Marcina Lutra (Verzeichnis aller wesentlichen Schriften über Luther und Übersetzungen seiner Werke in polnischer Sprache). Warszawa 1962. 35 gez. Bl. 4°. (Ms.)

2 Wissenschaftliche Ausgaben und Übersetzungen der Werke Luthers sowie der biographischen Quellen

- 3 Luter, Marcin: **Rozprawa o wolności chrześcijańskiej poprzedzona listem Lutra do papieża Leona X** (Tractatus de libertate christiana und Epistola Lutheriana ad Leonem X.). Übers., eingeleitet und erläutert von Prof. Dr. Wiktor Niemczyk. Warszawa 1961. X, 76 gez. Bl. 4°. (Ms.)

- 4 Luter, Marcin: **Mały i Duży Katechizm** (Kleiner und Großer Katechismus). Übers. und eingeleitet von Bischof Dr. Andrzej Wantuła. Warszawa: Zwiastun 1962. 158 S. Brosch. 15 zł.

3 Volkstümliche Ausgaben und Übersetzungen der Werke Luthers sowie der biographischen Quellen

a) Auswahl aus dem Gesamtwerk

- 5 Luter, Marcin: **Luter o swoim rozwoju na Reformatora** (Luther über seine Entwicklung zum Reformator). Übers. und zusammengestellt von Karol Kotula. SE 21 (1955), 315-317.

b) Einzelschriften und Auszüge aus ihnen

- 6 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Wittenberg 1530/31.*
- 7 Luter, Marcin: **Parvus Catechismus. Mały Katechizm dla pospolitych plebanów i kaznodziejów** (Kleiner Katechismus für die gemeinen Pfarrer und Prediger). Übers. von Liborius Schadilka. Wittenberg 1534/35. 87. Bl. A-L7. 80°.
- 8 Seklucjan, Jan: **Katechizmu text prosti dla prostego ludu** (Katechismus einfacher Text für das gemeine Volk). Królewiec: Weinreich 1545. 8 Bl. 80°.
- 9 Malecki, Jan: **Catechismus to jest nauka chrześcijańska** (Katechismus, das ist christliche Lehre von den Aposteln). Królewiec: Weinreich 1546. 8 Bl. 80°.
- 10 Seklucjan, Jan: **Catechismus to jest nauka na-**

przedniejsza y potrzebniejsza (Katechismus, das ist die erste und notwendigste Heilslehre). Królewiec: Weinreich 1547. 96 Bl. 80°.

- 11 Seklucjan, Jan: **Catechismus to jest krótka a prosta nauka** (Katechismus, das ist eine kurze und einfache Lehre). 2. Aufl. Królewiec: Weinreich 1549. 96 Bl. 80°.
- 12 Seklucjan, Jan: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). In: Postylla Polska Domowa (Polnische Hauspostille). Królewiec: Augedecki 1556. 357 gez. Bl. 4°. L. 3-4.
- 13 Seklucjan, Jan: **Catechismus to jest dziecinna nauka** (Katechismus, das ist eine Kinderlehre). Królewiec: Daubmann 1556. 80°.
- 14 Luter, Marcin: **Katechizm Większy** (Großer Katechismus). Übers. von Jan Malecki. Elk: Malecki 1558.*
- 15 Luter, Marcin: **Enchiridion. Catechismus mały** (Kleiner Katechismus). Übers. von Jan Radomski. Królewiec: Daubmann 1562. 71 Bl. 80°.
- 16 Luter, Marcin: **Postylla domowa** (Hauspostille). Übers. von Hieronim Malecki. Królewiec: Daubmann 1574. 666 gez. Bl. 20°.
- 17 Luter, Marcin: **Enchiridion. Mały Katechizm.**

- (Kleiner Katechismus). Übers. von Hieronim Malecki. Królewiec: Osterberger 1571.*
- 18 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). Übers. K. Gesner. Toruń: Neringk 1583. 80.*
 - 19 Luter, Marcin: **Enchiridion. Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. von Hieronim Malecki. Królewiec: Osterberger 1588.*
 - 20 Luter, Marcin: **Katechizmus** (Kleiner Katechismus). Toruń 1591. 7 Bl. 80.
 - 21 Luter, Marcin: **Katechizm mały** (Kleiner Katechismus). Übers. von Hieronim Malecki. Królewiec: Osterberger 1593. 67 Bl. 80.
 - 22 Luter Marcin: **Catechismus mały** (Kleiner Katechismus). Übers. von Hieronim Malecki. Królewiec: Fabritius 1615.
 - 23 Luter, Marcin: **Enchiridion. Catechismus mały** (Kleiner Katechismus). Übers. von Hieronim Malecki. Gdańsk: Hünefeldt 1622.
 - 24 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). Übers. K. Süssenbach. Oleśnica 1622.*
 - 25 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Gdańsk: Hünefeldt 1629.*
 - 26 Luther, Martin: **Der kleine Catechismus lateinisch, deutsch und polnisch mit M. J. Rhenii Verdolmetschung**. Königsberg: Paschen Mense 1644. 80.*
 - 27 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). Übers. von K. Süssenbach. Hrsg. M. J. Herbinus. Oleśnica: Seiffert 1660.
 - 28 Luter, Marcin: **Katechizm Oleśnicki** (Oleśnische Kinder- oder Catechismuslehre). Bearb. von S. Glas. Oleśnica: Seiffert 1665.*
 - 29 Luter, Marcin: **Postylla domowa** (Hauspostille). Übers. von Hieronim Malecki. Hrsg. Maciej Janik. 1668.*
 - 30 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Królewiec 1670.*
 - 31 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). Brzeg: Tschorn 1673. 4, 198 S. 80.
 - 32 Luter, Marcin: **Katechizm Mniejszy** (Kleiner Katechismus). Hrsg. J. Herbinus. Gdańsk: Mansklap 1675. 10 S. 80.
 - 33 Luther, Martin: **Der kleine Catechismus lateinisch, deutsch und polnisch mit M. J. Rhenii Verdolmetschung**. Dantzig: Dross 1688. 80.*
 - 34 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). Übers. von S. Kontzewitz. Gdańsk 1690.*
 - 35 Luther, Martin: **Der kleine Catechismus lateinisch, deutsch und polnisch mit M. J. Rhenii Verdolmetschung**. Dantzig: Reiniger 1695. 2, 110 S. 80.
 - 36 Luter, Marcin: **Catechesis Maior**. Królewiec: Reussner 1698.*
 - 37 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). Übers. von S. Dambrowski. Ende des XVIII Jahrh.*
 - 38 Luter, Marcin: **Katechizm Święty** (Der heilige Katechismus). Brzeg: Grynder 1708.*
 - 39 Luter, Marcin: **Enchiridion. Catechismus mały** (Kleiner Katechismus). Gdańsk: Reiniger vor 1709. 46 S. 80.
 - 40 Luter, Marcin: **Summariusz Katechizmu** (Kompendium des Katechismus). Im: Kancynał... w Śląsku (Evangelisches Gesangbuch für Schlesien). Brzeg: Tramp 1723. 80.*
 - 41 Luther, Martin: **Catechismus Quadrilinguis Deutsch, Polnisch, Boehmisch, Lateinisch**. Brieg: Tramp 1725. 40 S. 80.
 - 42 Luter, Marcin: **Enchiridion. Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Brzeg: Tramp 1725.*
 - 43 Luter, Marcin: **Summariusz Katechizmowy** (Kompendium des Katechismus). Brzeg: Tramp 1727. 15. S. 80.
 - 44 Kośny, Jan: **Budowanie młodzi na fundamentach Apostołów i Proroków** (Erbauung der Jugend auf den Fundamenten der Apostel und Prophetenlehre). Brzeg: Tramp 1727. 300 S. 80.
 - 45 Zasadius, Samuel: **Mały Katechizm Marcina Lutra** (Kleiner Katechismus Martin Luthers). Brzeg 1727.*
 - 46 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). In: Gesangbuch von Piotr Artomius. Lipsk 1728.*
 - 47 Luter, Marcin: **Summariusz Katechizmowy** (Kompendium des Katechismus). Brzeg: Tramp 1731. 15 S. 80.
 - 48 Luter, Marcin: **Enchiridion. Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Brzeg: Tramp 1741. 36 S. 80.
 - 49 Jokisz, Jakub: **Porządek zbawienia według Małego Katechizmu Marcina Lutera** (Heilsordnung nach der Ordnung des Kleinen Katechismus von Martin Luther). Brzeg: Tramp 1743. 96 S. 120.
 - 50 Luter, Marcin: **Enchiridion. Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Brzeg: Tramp 1746. 36 S. 80.
 - 51 Luter, Marcin: **Enchiridion. Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Brzeg: Tramp 1750. 36 S. 80.
 - 52 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). In: Rambach Jan: **Porządna nauka o zbawieniu** (Ordentliche Heilslehre). Królewiec (?) 1751.*
 - 53 Luter, Marcin: **Enchiridion. Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Brzeg: Tramp 1753. 36 S. 80.
 - 54 Luter, Marcin: **Enchiridion. Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Brzeg: Tramp 1753. 72 S. 80.
 - 55 Luter, Marcin: **Enchiridion. Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Brzeg: Tramp 1762. 72 S. 80.
 - 56 Luter, Marcin: **Enchiridion. Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Tramp 1770. 72 S. 80.

- 57 Luter, Marcin: **Enchiridion. Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Tramp 1773. 72 S. 8°.
- 58 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Tramp 1776. 48 S. 8°.
- 59 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). Brzeg: Tramp 1780. 48 S. 8°.
- 60 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). Hrsg. von J. K. Budziszewski. Praga 1783. 160 S. 8°.
- 61 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Tramp 1784. 48 S. 8°.
- 62 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Tramp 1786. 48 S. 8°.
- 63 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Tramp 1780. 48 S. 8°.
- 64 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). Brzeg: Tramp 1792. 48 S. 8°.
- 65 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). In: Rambach, J. J.: *Porządna nauka o zbawieniu* (Wahre Heilslehre mit Katechismus). Kwidzyń: Kanter 1792. 93 S. 8°.
- 66 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). Brzeg: Tramp 1795. 48 S. 8°.
- 67 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). In: Koschny, Jan: *Książeczka do sylabizowania* (Büchlein für die Lautlehre). Brzeg 1800 (?).*
- 68 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). Brzeg: Wolfart 1813. 48 S. 8°.
- 69 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Wolfart 1821. 48 S. 8°.
- 70 Luter, Marcin: **Katechizm dla szkół ewangelickich** (Katechismus für die evangelischen Schulen). Hrsg. Ch. B. Auerbach. Wrocław: Goschoroski 1824. 203 S. 8°.
- 71 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus) In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Wolfart 1832. 48 S. 8°.
- 72 Kotchy, Karol: **Kateizm Doktora Marcina Lutra** (Katechismus Doktor Martin Luthers). Berlin: Rohrer 1833. 31 S. 8°.
- 73 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Wolfart 1838. 48 S. 8°.
- 74 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Klockau 1843. 48 S. 8°.
- 75 Luter, Marcin: **Mały Katechizm z przynależnościami i wyrokami Pisma Świętego** (Kleiner Katechismus mit Anhang und Bibellese). Królewiec: Hartung 1843. 24 S. 8°.
- 76 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Klockau 1844. 48 S. 8°.
- 77 Luter, Marcin: **Katechizm Mały** (Kleiner Katechismus). Kraków: Wildt 1845. 31 S. 8°.
- 78 Luter, Marcin: **Katechizm mniejszy** (Kleiner Katechismus). Warszawa: Sennewald 1847. 55 S. 8°.
- 79 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Klockau 1848. 48 S. 8°.
- 80 Plaskuda, Karol: **Doktora Marcina Lutra Mały Katechizm** (D. Martin Luthers kleiner Katechismus). Wrocław: Maxa 1850. 103 S. 8°.
- 81 Luter, Marcin: **Kateizm** (Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Klockau 1850. 48 S. 8°.
- 82 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. von R. Fiedler. Wrocław: Korn 1852.*
- 83 Brunzel: **Katechizm dla szkół ewangelickich** (Katechismus für evangelische Schulen). Ostrowo: Hoffmann 1854. 78 S. 8°.
- 84 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. von L. Surmiński. Erläutert von D. G. Weiss. Królewiec: Hartung 1855. 52 S. 8°.
- 85 Luter, Marcin: **Katechizm Mniejszy i Większy** (Kleiner und Großer Katechismus). Übers. von L. Otto. Warszawa: Gebethner i Wolff 1859. 4, 259 S. 8°.
- 86 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Klockau 1859. 4, 36 S. 8°.
- 87 Luter, Marcin: **Chrześcijańska nauka podług Małego Katechizmu** (Christliche Lehre nach dem Kleinen Katechismus). Übers. von A. Jewan. Królewiec: Hartung 1860. 112 S. 8°.
- 88 Luter, Marcin: **Krótki wyciąg z Katechizmu** (Kurzer Auszug aus dem Katechismus). Królewiec: Hartung (?) 1860.*
- 89 Luter, Marcin: **Katechizm mniejszy** (Kleiner Katechismus). Warszawa: Sennewald 1862. 55 S. 8°.
- 90 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). In: *Liederbuch mit Perikopen*. Hrsg. von Semerak. Kluczborek: Thielmann 1863. 203 S. 8°.
- 91 Zirkwitz, Rudolf: **Katechizm dla młodzieży ewangelickiej** (Katechismus für die evangelische Jugend). Warszawa: Ginsa 1864. 216 S. 8°.
- 92 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Erläutert von D. G. B. Weiss. 3. Aufl. Królewiec: Hartung 1866. 56 S. 8°.

- 93 Luter, Marcin: **Mniejszy Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. von L. Otto. Cieszyn: Feitzinger 1869. 170 S. 8°.
- 94 Luter, Marcin: **Mniejszy Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. und erläutert von L. Otto. Cieszyn 1869. 248 S. 8°.
- 95 Luter, Marcin: **Mniejszy Katechizm** (Kleiner Katechismus) . 2. Aufl. Cieszyn 1870. 268 S. 8°.
- 96 Luter, Marcin: **Mniejszy Katechizm** (Kleiner Katechismus). 4. Aufl. Cieszyn 1870. 268 S. 8°.
- 97 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Cieszyn: Feitzinger 1872. 187 S. 8°.
- 98 Luter, Marcin: **Kazanie zielono-świętkowe** (Die Pfingstpredigt). ZE 9 (Cieszyn 1871), 97-107.
- 99 Luter, Marcin: **Pokłosie z dzieł Marcina Lutra** (Ährenlese aus Lutherschriften). ZE 10 (Cieszyn 1872), 173-184, 207-209, 285-286.
- 100 Luter, Marcin: **Katechizm mniejszy** (Kleiner Katechismus). Warszawa: Gebethner i Wolff 1873. 48 S. 8°.
- 101 Luter, Marcin: **Pokłosie** (Ährenlese). ZE 11 (Cieszyn 1873), 45-46. 118. 236-238. 286f.
- 102 Luter, Marcin: **Kazanie na X niedzielę po Trójcy Świętej** (Die Predigt für den X. Sonntag nach Trinitatis). ZE 14 (Cieszyn 1876), 193-196.
- 103 Luter, Marcin: **Pokłosie** (Ährenlese). ZE 15 (Cieszyn 1877), 164.
- 104 Luter, Marcin: **Mniejszy Katechizm** (Kleiner Katechismus). Cieszyn: Feitzinger 1878. 76 S. 8°.
- 105 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Cieszyn: Feitzinger 1878. 2, 150 S. 8°.
- 106 Luter, Marcin: **Pokłosie** (Ährenlese). ZE 16 (Cieszyn 1878), 189.
- 107 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). 8. Aufl. Cieszyn: Prohaski 1879. 46 S. 8°.
- 108 Luter, Marcin: **Kazanie na święto Ap. Piotra i Pawła** (Predigt für den Tag der Apostel Petrus und Paulus). ZE 17 (Cieszyn 1879), 193-201.
- 109 Luter, Marcin: **Artykuły Szmalkaldzie** (Schmalkaldische Artikel). Übers. L. Otto. ZE 17 (Cieszyn 1879), 11-15. 27-30; 18 (1880), 85-90, 109-112. 125-128. 161-163. 180-187. 207-210.
- 110 Luter, Marcin: **Kazanie na XVI niedzielę po Trójcy Świętej** (Predigt für den XVI. Sonntag nach Trinitatis). ZE 18 (Cieszyn 1880), 241-246.
- 111 Luter, Marcin: **Postylla domowa** (Hauspostille). Bd. 1. Cieszyn: Towarzystwo Ewangelickie Oświaty Ludowej 1882. 399 S. 8°.
- 112 Luter, Marcin: **Postylla domowa** (Hauspostille). Bd. 2. Cieszyn: Towarzystwo Ewangelickie Oświaty Ludowej 1883. 401, 829 S. 8°.
- 113 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Erläutert von D. G. B. Weiss. 7. Aufl. Królewiec: Hartung 1885. 56 S. 8°.
- 114 Badura, Jerzy: **Katechizm Międzyborski, czyli mały Katechizm Luterski** (Międzyborscher Katechismus oder kleiner Katechismus Luthers). Międzybórz: Wartenberg 1886. 40 S. 8°.
- 115 Luter, Marcin: **List o skrytkach i kaznodziejach pokątnych** (Von den Schleichern und Winkelpredigern). Übers. von R. H. Abramowski. Ostróda: Albrecht 1887. 12 S. 8°.
- 116 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Erläutert von D. G. B. Weiss. 8. Aufl. Królewiec: Hartung 1893. 56 S. 8°. Brosch.
- 117 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Cieszyn: Feitzinger 1895. 22 S. 8°. Brosch.
- 118 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). 3. Aufl. Cieszyn: Feitzinger 1895. 1, 154 S. 8°. Brosch.
- 120 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Erläutert von D. G. B. Weiss. 9. Aufl. Królewiec: Hartung 1895. 56 S. 8°. Brosch.
- 121 Luter, Marcin: **Mniejszy Katechizm** (Kleiner Katechismus). Cieszyn: Axtmann 1896.*
- 122 Luter, Marcin: **Katechizm mniejszy** (Kleiner Katechismus). 2. Aufl. Warszawa 1896(?).
- 123 Luter, Marcin: **Katechizm mniejszy** (Kleiner Katechismus). Warszawa: Gebethner i Wolff 1898. 48 S. 8°. Brosch.
- 124 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. der Synodalkommission. Warszawa: Mietke 1899. 32 S. 8°. Brosch.
- 125 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Erläutert von A. Schoeneich. Lublin 1900. 175 S. 8°. Brosch.
- 126 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Hrsg. und erläutert von A. Schoeneich. 2. Aufl. Warszawa: Mietke 1906. 182 S. 8°. Brosch.
- 127 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Hrsg. und erläutert von A. Schoeneich. 3. Aufl. Warszawa: Mietke 1907(?).*
- 128 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Cieszyn: Feitzinger 1907. 5, 27 S. 8°. Brosch.
- 129 Luter, Marcin: **Mały Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. der Synodalkommission. 2. Aufl. Warszawa: Mietke 1908. 32 S. 8°. Brosch.
- 130 Luter, Marcin: **Katechizm** (Katechismus). In: Evangelisches Gesangbuch. Brzeg: Klockau 1908. 36 S. 8°.
- 131 Luter, Marcin: **Ja i dom mój będziemy służyli Panu**. Kazania na wszystkie niedziele i święta podług Postylli domowej Marcina Lutra (Ich und mein Haus werden dem Herrn dienen. Predigten für alle Sonn- und Festtage des Kirchenjahres

- nach der Hauspostille von Martin Luther). Hrsg. von M. Skowronek. Berlin-Schöneberg: Zahn 1909. IV, 640 S. 8°. Pp.
- 132 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. und erläutert von A. Schoeneich. 3. verb. Aufl. Warszawa: Mietke 1911. 148 S. 8°. Brosch.
- 133 Luter, Marcin: **Mniejszy Katechizm** (Kleiner Katechismus). Cieszyn: Feitzinger 1912. 118 S. 8°. Brosch.
- 134 Luter, Marcin: **Mniejszy Katechizm** (Kleiner Katechismus). Cieszyn: Prohaska 1912. 119 S. 8°. Brosch.
- 135 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Cieszyn: Feitzinger 1915. 27 S. 8°. Brosch.
- 136 Luter, Marcin: **Rozprawa o wolności chrześcijanina** (Von der Freiheit eines Christenmenschen). Übers. von O. Michejda. Cieszyn: Towarzystwo Ewangelickie 1917. 59 S. 8°. Brosch.
- 137 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Hrsg. und erläutert von A. Schoeneich. 4. Aufl. Łódź: Manitus 1920. 134 S. 8°. Brosch.
- 138 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Łódź: Manitus 1921(?). 32 S. 8°. Brosch.
- 139 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). 2. Aufl. Warszawa 1921. 32 S. 8°. Brosch.
- 140 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Hrsg. und erläutert von A. Schoeneich. 5. Aufl. Łódź: Manitus 1922. 134 S. 8°. Brosch.
- 141 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Łódź: Manitus 1929. 32 S. 8°. Brosch.
- 142 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Hrsg. und erläutert von A. Schoeneich. 6. Aufl. Łódź: Manitus 1929. 181 S. 8°. Brosch.
- 143 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Hrsg. und erläutert von A. Schoeneich. 7. Aufl. Łódź: Manitus 1937. 181 S. 8°. Brosch.
- 144 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. der Synodalkommission. Warszawa: Mietke 1938. 32 S. 8°. Brosch.
- 145 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. der Synodalkommission. 5. Aufl. Warszawa: Mietke 1938. 32 S. 8°. Brosch.
- 146 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. der Synodalkommission. Londyn: Zrzeszenie Ewangelików w W. Brytanii 1945. 32 S. 8°. Brosch.
- 147 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. der Synodalkommission. Londyn: Zrzeszenie Ewangelików Polaków w W. Brytanii 1947. 32 S. 8°. Brosch.
- 148 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Bytom: Strażnica Ewangeliczna 1949. 32 S. 8°. Brosch. 3 zł.
- 149 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Übers. der Synodalkommission. Paryż 1950. 32 S. 8°. Brosch.
- 150 Luter, Marcin: **Tu mówi nasz Reformator** (Hier spricht unser Reformator). SE 21 (Bytom 1950), 3.
- 151 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). Bydgoszcz: Naczelna Rada Kościoła 1953. 32 S. 8°. Brosch. 3 zł.
- 152 Luter, Marcin: **Wolność dla bliźniego** (Freiheit für den Nächsten). J 1 (Warszawa 1957), 13.
- 153 Luter, Marcin: **Maly Katechizm** (Kleiner Katechismus). In: Krenz, Otton: *Nauka wiary i życia*. SE ? (Warszawa 1959), 279-293.

B DARSTELLUNGEN

1 Biographische Darstellungen

a) Das gesamte Leben Luthers

- 154 Gąsiorowski, Antoni: **Marcin Luter, Doktor Słowa Bożego** (Martin Luther, Doktor des Gotteswortes). Pisz: Gąsiorowski 1854. VI, 138 S. 8°. Brosch.
- 155 **Życiopismo Marcina Lutra, albo krótka historia reformacyj** (Das Leben Martin Luthers oder eine kurze Geschichte der Reformation). Królewiec: Szulc 1854. 39 S. 8°. Brosch.
- 156 Gąsiorowski, Antoni: **Marcin Luter, Doktor Słowa Bożego** (Martin Luther, Doktor des Gotteswortes). 2. Aufl. Królewiec: Hartung 1861. 117 S. 8°. Brosch.
- 157 Otto, Leopold: **Martin Luter**. ZE 1 (Warszawa 1863), 262-265. 279-283. 296-299. 311-315. 328-330.
- 340-343; 2 (1864), 6-11. 20-23. 40. 53-58. 73. 85-87. 118-120. 134-138. 169f. 199-201. 231-233. 262-266.
- 158 Otto, Leopold: **Luter Marcin** (Luther Martin). In: *Encyklopedia Powszechna*. Hrsg. S. Orgelbrand. Bd. 18. Warszawa 1864, 455-459.
- 159 Otto, Leopold: **Marcin Luter Doktor Świętej Teologii** (Martin Luther Doktor der heiligen Theologie). Warszawa: Gebethner i Wolff 1865. IV, 110 S. 8°. Brosch.
- 160 Wangemann, Hermann(?): **Marcin Luter** (Martin Luther). Übers. von L. Surmiński. Barmen: Steinhaus 1868. 104 S. 8°. Brosch.
- 161 Wangemann, Hermann(?): **Marcin Luter** (Martin Luther). 2. Aufl. Barmen: Towarzystwo Misyjne 1878.*

- 162 **Marcin Luter** (Martin Luther). Warszawa: Wende 1878.
- 163 Nowodworski, Michał: **Luter Marcin** (Luther Martin). In: Encyklopedia Kościelna. Bd. 12. Warszawa 1879, 433-458.
- 164 Heczko, Jerzy: **Życie i działalność dra Marcina z dodatkiem opisu pomnika w Wormacji** (Das Leben und die Tätigkeit Doktor Martin Luthers mit einer Beschreibung des Denkmals zu Worms). Cieszyn: Feitzinger 1880. 48 S. mit Abb. 8°. Brosch.
- 165 Chotkowski, Władysław: **Marcin Luter w 400-lecie rocznicę** (Martin Luther zum 400. Geburtstag). Kraków 1883. 22 S. 8°. Brosch.
- 166 Gerss, Marcin: **Marcin Luter, doktor Słowa Bożego i o reformacji** (Martin Luther, Doktor der heiligen Schrift und über die Reformation). Królewiec: Hartung 1883. II, 98 S. 8°. Brosch.
- 167 Lemon, Wilhelm: **Żywot Dra świętej teologii Marcina Lutra** (Das Leben des Doktors der heiligen Theologie Martin Luther). Katowice 1883.*
- 168 Burk, Karol: **Marcin Luter** (Martin Luther). Übers. von Emilie S. Wiedeń: Holzhausen 1892. 107 S. 8°. Brosch.
- 169 Heczko, Jerzy: **Życie i działanie dra Marcina Lutra** (Das Leben und die Tätigkeit Doktor Martin Luthers). Cieszyn: Feitzinger 1896. 48 S. 8°. Brosch.
- 170 Michejda, Jerzy: **Święto reformacji w szkole: Życie Marcina Lutra** (Das Reformationsfest in der Schule: Das Leben Martin Luthers). Cieszyn: Towarzystwo Oświaty Ludowej 1899. III, 12 S. 8°. Brosch.
- 171 Chlebowski, Bronisław: **Luter, Marcin** (Luther, Martin). In: Encyklopedia Powszechna Orgelbranda. 3. Aufl. Bd. 9. Warszawa 1900, 441f.
- 172 Michejda, Jerzy: **Święto reformacji w szkole: Życie Lutra** (Das Reformationsfest in der Schule: Das Leben Luthers). 2. Aufl. Cieszyn: Towarzystwo Oświaty Ludowej 1904. 13 S. 8°. Brosch.
- 173 Muszkat-Muskowski, Jan: **Luter Marcin** (Luther Martin). In: Wielka encyklopedia ilustrowana. Bd. 43-44. Warszawa 1910, 912-916.
- 174 Nowodworski, Michał: **Luter Marcin** (Luther Martin). In: Podręczna encyklopedia kościelna. Bd. 25-26. Warszawa 1911, 39-48.
- 175 Gründler, Adolf: **Marcin Luter. Przebieg życia i działalności dla młodzieży i ludu** (Martin Luther. Der Lebenslauf und seine Tätigkeit für die Jugend und das Volk). Übers. von T. S. Warszawa: Mieta 1914. 31 S. 8°. Brosch.
- 176 Rondthaler, Adolf: **Doktor Marcin Luter. Życiorys Reformatora** (Doktor Martin Luther. Der Lebenslauf des Reformators). Łódź: Manitus 1917. 47 S. 8°. Brosch.
- 177 Rondthaler, Adolf: **Doktor Marcin Luter. Życiorys Reformatora** (Doktor Martin Luther. Der Lebenslauf des Reformators). 2. Aufl. Łódź: Manitus 1929. 47 S. 8°. Brosch.
- 178 **Luter, Marcin**. In: Wielka ilustrowana encyklopedia powszechna »Gutenberga«. Bd. 9. Kraków o. D., 200f.
- 179 **Luter, Marcin**. In: Encyklopedia powszechna Ultime Thule. Bd. 6. Warszawa 1934, 636-638.
- 180 Nietschman, Armin: **Książka o Doktorze Marcinie Luterze** (Das Buch über Martin Luther). Übers. von M. Winkler. Warszawa: Głos Ewangelicki 1936. IV, 418 S. 8°. Brosch.
- 181 Wojnowski, Henryk: **Nasz Reformator Marcin Luter** (Unser Reformator Martin Luther). Warszawa: Biblioteka Gwiazdki 1937. 30 S. 8°. Brosch.
- 182 Wolff, Mieczysław: **Życie duchowe Marcina Lutra** (Das geistige Leben Martin Luthers). SE 22 (1951), 7-11; 23 (1951), 4-8; 24 (1951), 8-11.
- b) Einzelne Lebensphasen und Lebensdaten**
- 183 Michejda, Karol: **O śmierci Marcina Lutra** (Vom Tod Martin Luthers). Cieszyn: Towarzystwo Oświaty Ludowej 1891. 31 S. 8°. Brosch.
- 184 Oścień, Jan: **Co Luter widział w Rzymie** (Was Luther in Rom gesehen hat). Pielgrzym Polski 5 (Warszawa 1933), 66-68.
- 185 Scheler, Rudolf: **Luter w Wormacji** (Luther in Worms). Przegląd Ewangelicki 19 (Bydgoszcz 1934), 156-158.
- 186 Ciompa, Adam: **Sejm w Wormacji** (Der Reichstag in Worms). GK 20 (1936), 2.
- 187 Krenz, Otton: **Luter w Wormacji** (Luther in Worms). SE 18/19 (1953), 261f.
- 188 Filipek, Paweł: **Podróż dr Marcina Lutra do Wormacji** (Die Fahrt Doktor Martin Luthers nach Worms). J 15 (1958), 9-13.
- 189 Fierla, Adolf: **Marcin Luter w Wormacji** (Martin Luther in Worms). KE 72 (1959), 49f.
- c) Familie**
- 190 Ernst, Oskar: **Katarzyna von Bora** (Katharine von Bora). ZE 2 (1899), 40-49.
- 191 Riedel, Wacław: **Bohaterki z czasów reformacji: Katarzyna Bora** (Heldinnen der Reformationszeit: Katharina von Bora). Warszawa: Ginsa 1899, 9-31.
- 192 Kulisz, Karol: **Małżeństwo Lutra** (Die Ehe Luthers). GK 3 (1925), 1f.
- 193 Broda, Jan: **Katarzyna Luter Katharine Luther**. SE 21 (1952), 28f.
- 194 Switalski, Karol: **Katarzyna Bora** (Katharina von Bora). KE 66 (1953), 63-71.

2 Władzanie der Pers6nlichkeit und ihres Werkes

- 195 Angerstein, Paweł: **Wielkie znaczenie reformacji Lutra** (Die groÙe Bedeutung der Reformation Luthers). Krak6w: Kornecki 1873. 16 S. 8°. Brosch.
- 196 Angerstein, Paweł: **Ogień obcy. Rozmyślania na czterechsetny jubileusz urodzin Marcina Lutra** (Das fremde Feuer. Eine Meditation zum 400. Jubiläumsgedurtstag Martin Luthers). GK 1 (Łódź 1883), 5-9.
- 197 Angerstein, Paweł: **Die Reformationsjubiljahre 1617, 1717, 1817**. Łódź: Verlag des Verfassers 1917. 43 S. 8°. L". Brosch.
- 198 Bursche, Edmund: **Oddziaływanie luteranizmu na ewangelicyzm w Polsce** (Einwirkung des Luthertums auf den Evangelizismus in Polen). Przegląd Historyczny 29 (Warszawa 1934), 24-65. L".
- 199 Chodynicki, Kazimierz: **Odkrycia, Humanizm, Odrodzenie i Reformacja** (Entdeckungen, Humanismus, Renaissance und Reformation). In: Wielka Historia Powszechna. Bd. 5. T. 1. Warszawa: Trzaska, Evert i Michalski 1938. VIII, 610 S. 4°. Lw. L 286-325+.
- 200 Grelewski, Stefan: **Wyznania protestanckie i sekty religijne w Polsce** (Protestantische Bekenntnisse und Sekten in Polen). Lublin: Towarzystwo Naukowe K.U.L. Nakł. Diecezjalny Zakład Graficzny 1937. XV, 850 S. 8°. Lw. L 160-190+.
- 201 Maritain, Jacques: **Trzej reformatorzy: Luter, Descartes, Rousseau**. Kielce: Verbum 1939. 207 S. 8°. L 16+.
- 202 Lechicki, Czesław: **Istota luteranizmu** (Das Wesen des Luthertums). SE 19 (1948), 3-5. L".
- 203 Lechicki, Czesław: **O istocie ewangelicyzmu** (Über das Wesen des Evangelizismus). SE 15 (1951), 5f.
- 204 Wantuła, Andrzej: **Śladami Lutra** (Auf den Spuren Luthers). SE 21 (1950), 4-8.
- 205 Loppe, Zygfryd: **Istota Reformacji** (Das Wesen der Reformation). Poseł Ewangelicki 10 (Londyn 1954), 1-3. L".
- 206 Nowicki, Andrzej: **Wykłady z historii filozofii i myśli społecznej Odrodzenia** (Vorlesungen aus der Geschichte der Philosophie und des sozialen Denkens der Renaissance). Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1956. 132 S. 8°. Brosch. L 19-21+.
- 207 Bartel, Oskar: **O Reformacji** (Über die Reformation). SE 21 (1959), 331-334.
- 208 Umiński, Józef: **Historia Kościoła** (Kirchengeschichte). Bearb. von Wincenty Urban. 4. Aufl. Bd. 2. Opole: Wydawnictwo Diecezjalne św. Krzyża 1960. XI, 607 S. 8°. Lw. L 9-27+.
- 209 Kołakowski, Leszek: **U początków drugiej reformacji** (An den Anfängen der zweiten Reformation). Euhemer 4 (Warszawa 1962), 1-25. L 7-11.

3 Luthers Umgebung

- a) Mitarbeiter, Freunde und sonstige Zeitgenossen
- 210 Kubala, Ludwik: **Marcin Luter i Mikołaj Kopernik** (Martin Luther und Mikołaj Kopernik). Biblioteka Warszawska 1 (Warszawa 1872), 135-146.
- 211 G6yski, Marian: **Luter i Albrecht** (Luther und Albrecht). Biblioteka Warszawska 6 (Warszawa 1906), 327-354.
- 212 Paweł i Luter (Paulus und Luther). ZE 14 (1911), 233-236.
- 213 Birkenmajer, Ludwik: **Mikołaj Kopernik**. Krak6w: Polska Akademia Umiejętności 1923. 126 S. 8°. Brosch. L 4f.
- 214 Dembiński, Bronisław: **Ostatni wielki mistrz Zakonu Niemieckiego i pierwszy książe pruski** (Der letzte Hochmeister des Deutschen Ordens und der erste Herzog von Preußen). Krak6w: Polska Akademia Umiejętności 1925. 32 S. 8°. Brosch. L 23-26+.
- 215 Jelinek, Emil: **Sylwetka Kalwina na tle reformacji** (Die Gestalt Calvins auf dem Hintergrund der Reformation). Warszawa: Drukarnia Wydawnicza 1934. 120 S. 8°. Brosch. L".
- 216 G6rski, Konrad: **Erasm z Rotterdamu** (Erasmus aus Rotterdam). Warszawa: Czytelnik 1948. 48 S. 8°. Brosch. L 36-37+.
- 217 Smirin, M. M.: **Reformacja ludowa Tomasza Muntzera i wielka wojna chłopaska**. (Die Volksreformation Thomas Muntzers und der groÙe Bauernkrieg). Übers. von A. Neyman. Teil 1-2. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy 1951. 328, 358 S. 8°. Brosch. L 9f. 47f. 60-70+.
- 218 Lubecki, Marian: **Kopernik a reformacja** (Kopernik und die Reformation). SE 3 (1954), 55-58.
- 219 Krenz, Otton: **Luter i Melanchton** (Luther und Melanchthon). SE 8 (1960), 116-118.
- 220 Wantuła, Andrzej: **Filip Melanchton-życie i dzieło** (Philipp Melanchthon - das Leben und Werk). KE 74 (1961), 81-95. L".
- 221 Bartel, Oskar: **Filip Melanchton w Polsce** (Philipp Melanchthon in Polen). In: Rocznik Teologiczny Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej na r. 1961. Warszawa 1962, 91-109. L".

4 Luthers Theologie und einzelne Seiten seines reformatorischen Wirkens

a) Gesamtdarstellungen seiner Theologie

- 222 Niemczyk, Wiktor: **Podstawowe punkty doktryny Kościoła Lutherańskiego** (Lehrgrundsätze der lutherischen Kirche). SE 16 (1954), 226-229. L".
- 223 Niemczyk, Wiktor: **Dogmatyka ewangelicka** (Evangelische Dogmatik). Teil 1. Warszawa: Wydawnictwo Literatury Religijnej 1961. 202, II S. 4°. L". Brosch.
- 224 Niemczyk, Wiktor: **Dogmatyka ewangelicka** (Evangelische Dogmatik). Teil 2. Warszawa: Wydawnictwo Literatury Religijnej 1962. 55 S. 4°. L". Brosch.

b) Lehre von der Kirche

- 225 Buzek, Andrzej: **Kościół w świetle lutherańskich ksiąg symbolicznych** (Die Kirche im Lichte der lutherischen Bekenntnisschriften). SE 22 (1954), 333-334; 2 (1955), 27-29. 141-142. 148f. L".

c) Sakramente

- 226 Preiss, Waldemar: **Nauka lutherańska ksiąg symbolicznych o sakramencie** (Die Lehre der Bekenntnisschriften über die Sakramente). Strażnica Ewangeliczna-Dodatek Teologiczny 7 (Warszawa 1956), 1-3; 13 (1956), 1-6. L".

d) Lehre vom Amt

- 227 Tytż, Jerzy: **Spowiedź a reformacja luterska** (Beichte und die Reformation Luthers). In: Ewangelia w nauce i życiu. Księga Pamiątkowa wydana celem uczczenia Ks. Biskupa D. Juliusza Burszego. Warszawa: Głos Ewangelicki 1935, 193-210. L".

e) Gnade, Glaube, Rechtfertigung und Werke

- 228 Kotula, Karol: **Powrót do świętej powagi nauki Lutra o łasce** (Rückkehr zum heiligen Ernst der Lehre Luthers über die Gnade). SE 21 (1957), 324-326.
- 229 Niemczyk, Wiktor: **Luterska nauka o Zakonie i Ewangeliu** (Die lutherische Lehre über Gesetz und Evangelium). In: Księga Jubileuszowazkazji 70-lecia urodzin ks. prof. J. Szerudy. Warszawa: Chrześcijańska Akademia Teologiczna 1959, 59-71. L".

f) Lehre vom Staat, Ehe usw.

- 230 Baranowski, Zygmunt: **Reformy małżeńskie Lutra** (Ehereformen Luthers). Przegląd Teologiczny 8 (Lwów 1927), 101-126.
- 231 Pilch, Władysław: **Luter a państwo** (Luther und der Staat). GK 12 (1936), 155-157.
- 232 Krenz, Otton: **Luter o małżeństwie** (Luther über die Ehe). SE 18/19 (1953), 264-265.

- 233 Ogonowski, Zbigniew: **Z zagadnień tolerancji w Polsce XVII wieku** (Aus der Problematik der Toleranz in Polen im 17. Jahrhundert). Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1958. 13, 349 S. 8°. L 152-157+. Brosch. 28 zł.

g) Die Arbeit an der Bibel und die Stellung zu ihr

- 234 Gundlach, Robert: **Biblia i Luter** (Luther und die Bibel). ZE 11 (1908), 241-244.
- 235 Gryniakow, Jerzy: **Luter a Biblia** (Luther und die Bibel). SE 19 (1954), 283-284.
- 236 Wantuła, Andrzej: **Luter a Biblia** (Luther und die Bibel). SE 21 (1955), 319-321. 333-335.

h) Die Katechismen und die Schule

- 237 Irmischer, J. K.: **Przewodnik wyjaśniający katechizm mniejszy Lutra** (Wegweiser zum Kleinen Katechismus Luthers). Übers. von G. Manitius. Warszawa: Głina 1866. 250 S. 8°. Brosch.
- 238 Irmischer, J. K.: **Przewodnik wyjaśniający katechizm mniejszy Lutra** (Wegweiser zum Kleinen Katechismus Luthers). Übers. von G. Manitius. 2. Aufl. Warszawa: Wende 1873. 321 S. 8°. Brosch.
- 239 Irmischer, J. K.: **Przewodnik wyjaśniający katechizm mniejszy Lutra** (Wegweiser zum Kleinen Katechismus Luthers). Übers. von G. Manitius. 4. Aufl. Warszawa: Estetyczna 1895. 268 S. 8°. Brosch.
- 240 Krüger, Jan: **Objaśnienie Małego Katechizmu** (Erläuterung des Kleinen Katechismus). Warszawa: Mietke 1913. 154 S. 8°. Brosch.
- 241 R(omański), E(dward): **Kilka uwag o Małym Katechizmie Lutra** (Einige Bemerkungen zum Kleinen Katechismus Luthers). KE 69 (1956), 100-108.
- 242 Krenz, Otton: **Nauka wiary i życia. Objąszenie Małego Katechizmu Dra Marcina Lutra** (Die Lehre des Glaubens und des Lebens. Erläuterung des Kleinen Katechismus Doktor Martin Luthers). Warszawa: Strażnica Ewangeliczna 1959. 293 S. 8°. Brosch. 10 zł.

i) Gottesdienst und Kirchenlied

- 243 Fiszkał, Robert: **Luter jako pieśniarz kościelny** (Luther als kirchlicher Liederdichter). Ewangelik Górnolaski 45 (Katowice 1937), 381f.
- 244 Gryniakow, Jerzy: **Bach i Luter** (Bach und Luther). SE 17 (1950), 3-4.
- 245 Trenkler, Ryszard: **Nabożeństwo komunijne doby reformacyjnej** (Der Abendmahlsgottesdienst zur Zeit der Reformation). SE 21/22 (1953), 300-302.
- 246 Michejda, Zbigniew: **Dr Marcin Luter a muzyka kościelna** (Doktor Martin Luther und die kirchliche Musik). SE 21 (1955), 321f.

- 247 Krenz, Otton: *Warownym grodem jest nasz Bóg* (Eine feste Burg ist unser Gott). SE 21 (1956), 317f.

k) Weitere Einzelprobleme

- 248 Loppe, Gustaw: *Luter wobec zakonów* (Luther und das Mönchtum). Przegląd Ewangelicki-Dota-

tek Teologiczny Koła Teologów 3 (Bydgoszcz 1939), 11f.

- 249 G(ryniakow), J(erzy): *Luter o rzeczach ostatecznych* (Luther und die letzten Dinge). SE 10 (1954), 148f.

5 Beurteilung der Persönlichkeit und ihres Werkes Apologetik und Polemik

- 250 Ferreri, Zacharias: *Oratio legati contra errores Martini Lutheri*. Cracoviae: Haller 1521. 16 Bl. 8°.
- 251 Krzycki, Andrzej: *Encomia Lutheri*. Cracoviae: Vietor 1524. 12 Bl. 8°.
- 252 Dobrogost, Marcin: *Orationes VI, quas contra Martinum Lutherum habuit*. Cracoviae: Scharffenberger 1525. 8°.*
- 253 Luther, Martin: *Epistola ad Henricum VIII*. Hrsg. L. Co. Cracoviae: Vietor 1526. 8°.*
- 254 Wróbel, Walenty: *Propugnaculum ecclesiae adversus varias sectas*. Lipsiae: Lotter 1536. 17 Bl. 8°. L".
- 255 Wróbel, Walenty: *Opusculum quadragesimale*. Lipsiae: Lotter 1537. 5, 255 Bl. 8°. L".
- 256 Kromer, Marcin: *O wierze i o nauce luterskiej rozmowa* (Ein Gespräch über den Glauben und die lutherische Lehre). Cracoviae: Andrys 1551. Hrsg. von J. Łoś. Kraków: Polska Akademia Umiejętności 1915. 235 S. 8°. L". Brosch.
- 257 Korczewski, Wit: *Rozmowy polskie* (Polnische Gespräche). Kraków 1553. Hrsg. von J. Karłowicz. Kraków: Polska Akademia Umiejętności 1889. 87 S. 8°. L 26f". Brosch.
- 258 *Genealogia et successio Martini Lutheri*. Cracoviae 1561. 19 Bl. 8°.
- 259 Zrzenczycki, Jan: *Anatomia Martynusa Lutra* (Anatomie Martin Luthers). 16. Jahrh.*
- 260 Herbest, Benedykt: *Nauka prawego chrześcijanina* (Die Lehre des rechten Christen). Kraków: Siebeneycher 1566. 8, 428 Bl. 8°. L".
- 261 Białobrzęski, Marcin: *Katechizm* (Katechismus). 1567. 16, 386, 2 S. 8°. L 218f+".
- 262 Kuczborski, Walenty: *Katechizm albo nauka* (Katechismus oder Lehre). Kraków: Scharffenberger 1568. 439 S. 4°. L".
- 263 Białobrzęski, Marcin: *Postilla orthodoxa*. Kraków: Andrys 1581. 3, 514 S. 4°. L".
- 264 Hosius, Stanisław: *Opera omnia*. Coloniae: Cholinus 1584. 16, 757, 16, 8, 496 S. 4°. L".
- 265 Wujek, Jakub: *Postilla catholica*. Kraków: Siebeneycher 1584. 13, 448, 3, 377 S. 4°. L".
- 266 Grabowiecki, Sebastian: *Martinus Lauter eiusque levitas*. Cracoviae. Andrys 1585. 1, 74, 12 S. 8°.
- 267 Possevino, Antonio: *Atheismi Lutheri, Melancthonis, Calvini et aliorum nostri temporis haeticorum*. Vilnae: Velicensis 1586. 112 S. 8°.
- 268 Grodzicki, Stanisław: *Prawidło wiary heretyckiej* (Die Regel des ketzerischen Glaubens). Wilno: Lencycyusz 1592. 3, 236 S. 8°. L".
- 269 Jurgiewicz, Andreas: *Quinti evangelii professores*. Vilnae: D. Lancicius 1599. 5, 112 S. 4°. L".
- 270 Solikowski, Dymitr: *Verus Martini Lutheri triumphus*. Hrsg. von M. Sisinus. Cracoviae: Petricovius 1604. 9 Bl. 8°.
- 271 Wargocki, Andrzej: *Apologia przeciwko luteranom* (Verteidigung gegen die Lutheraner). Kraków: Siebeneycher 1605. 11, 542, 13 S. 8°. L 30f+".
- 272 Łaszcz, Marcin: *Summariusz prawdy katolickiej* (Kompendium der katholischen Wahrheit). Kraków: Skalski 1607. 62 S. 8°. L".
- 273 Łaszcz, Marcin: *Missio albo posłanie Lutra i Zwingliusza pierwszych kacermistrzów do diabła* (Missio oder Sendung Luthers und Zwinglis, der ersten Ketzermeister, zum Teufel). Kraków: Lob 1609. 61 S. 8°. L".
- 274 Skarga, Piotr: *Areopagus*. Kraków: Piotrkowczyk 1609. 2, 148 S. 4°. L".
- 275 Skarga, Piotr: *Wzywianie do jednej zbawiennej wiary* (Aufruf zu einem seligen Glauben). Wilno: Karcan 1611. 80 S. 4°. L".
- 276 Pallinodia to jest żalosne narzekanie Marcina Lutra, że wiele ludzi do piekła pozawodził (Pallinodia, das ist eine wehmütige Klage Martin Luthers, daß er viele Menschen in die Hölle geführt hat). 1621.4 Bl. 8°.
- 277 Zimorowicz, Józef, Bartłomiej: *Testament luterski żartownie napisany* (Das Testament Luthers scherzhaft geschrieben). Kraków 1621.*
- 278 Tyskiewicz, Jerzy: *Theologia antilogica Lutherorum*. Cracoviae: Petricovius 1624. 2, 132 S. 4°. L".
- 279 Kojatowicz, Wojciech: *O rzeczach do wiary należących rozmowy* (Gespräche über die Sachen, die zum Glauben gehören). Kraków: Piotrkowczyka 1671. 1, 132 S. 8°. L 46-47+".
- 280 Kwiatkiewicz, Joannes: *Fascinus a Luthero, Zwinglio, Calvino aliisque Haeresiarchis*. Oliva 1673. 226, 2 Bl. 12°. L".

- 281 Poszakowski, Jan: **Historia luterska** (Lutherische Geschichte). Wilno: Akademicka Drukarnia 1745. 632 S. 8°. L 10-12+.
- 282 **Owoce reformacji XVI wieku** (Früchte der Reformation des 16. Jahrhunderts). Przegląd Katolicki 21 (Warszawa 1883), 281-283. 329-331. 346-349.
- 283 Pobóg, Henryk: **Manifest mnicha Marcina Lutra** (Das Manifest des Mönchs Martin Luther). Warszawa 1891. 78 S. 8°. Brosch.
- 284 Jeske-Choiński, Teodor: **Walka Lutra z katolicyzmem** (Der Kampf Luthers mit dem Katholizismus). Warszawa: Synowie Niemiry 1899 (?). 52 S. 8°. Brosch.
- 285 Skulik, Bernard: **Luter i diabeł** (Luther und der Teufel). Kraków 1899. 15 S. 8°. Brosch.
- 286 Bischoff, Józef (Bolanden, K.): **Luter w drodze do narzeczonej** (Luther unterwegs zu seiner Braut). Warszawa 1900.*
- 287 Fijałek, Jan: **Krzycki przeciwko Lutrowi** (Krzycki gegen Luther). Pamiętnik Literacki 1 (Warszawa 1902), 421-432.
- 288 **Luter i Lojola** (Luther und Loyola). ZE 7 (1904), 327-331.
- 289 Koneczny, Feliks: **Protestantyzm w życiu zbiorowym** (Protestantismus im gesellschaftlichen Leben). Warszawa: Instytut Akcji Katolickiej 1938. 78 S. 8°. L 17-33". Brosch.
- 290 Buzek, Andrzej: **Historia Kościoła** (Kirchengeschichte). Warszawa: Strażnica Ewangeliczna 1957. 392 S. 8°. L 135-155+ ". Brosch. 22 zł.
- 291 Bartnik, Czesław: **Z refleksji nad protestantyzmem** (Aus der Reflexion über den Protestantismus). Znak 64 (Kraków 1959), 1301-1311. L".
- 292 Silnicki, Tadeusz: **Sobory powszechne a Polska** (Die ökumenischen Konzile und Polen). Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax 1962. 163 S. 8°. L 124-126+ ". Lw. 50 zł.

6 Luthers Beziehungen zu früheren Strömungen, Gruppen, Persönlichkeiten und Ereignissen

- 293 **W przededniu reformacji** (Am Vorabend der Reformation). Kalendarz dla Ewangelików 2 (Warszawa 1905), 119-145. L 119-126.
- 294 Maleczyńska, Ewa: **Ruch husycki w Czechach i w Polsce** (Der Hussitismus in Böhmen und in Polen). Warszawa: Książka i Wiedza 1959. 551 S. 8°. L". Brosch. 60 zł.

7 Die Beziehungen zwischen Luther und den gleichzeitigen Strömungen, Gruppen, Persönlichkeiten und Ereignissen

a) Allgemein

- 295 Krasieński, Walerian: **Zarys powstania i upadku reformacji w Polsce** (Grundriß der Geschichte des Ursprungs und des Verfalls der Reformation in Polen). Übers. von H. Bernatowicz. Hrsg. Juliusz Bursche. Bd. 1. Warszawa: Zwiastun Ewangeliczny 1903. 254 S. 8°. L 72-74+ ". Lw.
- 296 Wotschke, Theodor: **Geschichte der Reformation in Polen**. Leipzig: Verein für Reformationsgeschichte 1911. X, 316 S. 8°. L 14-16+ ". = Studien zur Kultur und Geschichte der Reformation 1.
- 297 Grabowski, Tadeusz: **Literatura luterska w Polsce wieku XVI** (Lutherische Literatur in Polen im 16. Jahrhundert). Poznań: Towarzystwo Przyjaciół Nauk 1920. 221 S. 8°. L 8-10+ ". Pp.
- 298 Kot, Stanisław: **Andrzej Frycz Modrzewski**. 2. durchg. Aufl. Kraków: Krakowska Spółka Wydawnicza. 1923. 320 S. 8°. L 4-8. 28-30+ ". Brosch.
- 299 Górski, Konrad: **Grzegorz Paweł z Brzezina** (Grzegorz Paweł aus Brzeziny). Kraków: Polska Akademia Umiejętności 1929. 296 S. 8°. L". Brosch.
- 300 Völker, Karl: **Kirchengeschichte Polens**. Berlin: De Gruyter 1930. XII, 337 S. 8°. L 134-137+ ". = Grundriß der slavischen Philologie und Kulturgeschichte 7.
- 301 Kot, Stanisław: **Ideologia społeczna i polityczna Braci Polskich zwanych Arianami** (Politische und soziale Ideologie der Polnischen Brüder, genannt Arianer). Warszawa: Wydawnictwo im Kasy Mianowskiego 1932. 157 S. 8°. L". Brosch.
- 302 Bursche, Edmund: **Decydujący zwrot w życiu Jana Łaskiego** (Die entscheidende Wendung im Leben Jan Łaskis). Warszawa: Głos Ewangelicki 1935. 48. S. 8°. L 4-8+ ". Brosch.
- 303 Lehmann, Jerzy: **Konfesja Sandomierska na tle innych konfessji w Polsce XVI wieku** (Die Sandomirer Konfession im Lichte anderer Konfessionen Polens des 16. Jahrhunderts). Warszawa: Mietke 1937. 4, 391 S. 8°. L 14f+ ". Brosch. - Warszawa, Evang. Theol. Diss. 1936.
- 304 Wantuła, Andrzej: **Porządek kościelny Wacława Adama**. Początki organizacji Kościoła Ewangelickiego na Śląsku Cieszyńskim (Die Kirchenordnung Wacław Adams. Die Anfänge der Organisation der Evangelischen Kirche im Teschener Schlesien). Warszawa: Szylling 1937. 199 S. 8°. L 4-8+ ". Brosch.-Warszawa, Evang. Theol. Diss. 1936.

- 305 Schubert, Ernst: **Polens Kampf gegen Luther**. Poznań: Lutherverlag 1940. 79 S. 8°. Brosch.
- 306 Lück, Kurt: **Der Mythos vom Deutschen in der polnischen Volksüberlieferung und Literatur**. 2. Aufl. Leipzig: Hirzel 1943. 525 S. 8°. L 62-64. 95-101. Brosch. = Ostdeutsche Forschungen 7.
- 307 Górski, Konrad: **Studia nad dziejami polskiej literatury antytrynitarskiej XVI wieku** (Studien zur Geschichte der polnischen antitrinitarischen Literatur im 16. Jahrhundert). Kraków: Polska Akademia Umiejętności 1949. 201 S. 8° L 1-3+°. Brosch.
- 308 Łempicki, Stanisław: **Renesans i humanizm w Polsce** (Renaissance und Humanismus in Polen). Warszawa: Czytelnik 1952. 474 S. 8°. L 117-119+°. Brosch.
- 309 Tazbir, Janusz: **Reformacja a problem chłopski w Polsce XVI wieku** (Reformation und die Bauernfrage in Polen im 16. Jahrhundert). Wrocław: Ossolińskich 1953. 142 S. 8°. L 56-58. 86-90+°. Brosch. 14 zł.
- 310 Bartel, Oskar: **Jan Łaski**. Teil 1. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1955. 234 S. 8°. L 110f. Brosch. 22.75 zł.
- 311 Lepczy, Kazimierz: **Program społeczny radykalnego nurtu Braci Polskich** (Das soziale Programm der radikalen Strömung der Polnischen Brüder). ORP 1 (1956), 33-70. L 46-47. 51-53+°.
- 312 Rhode, Arthur: **Geschichte der evangelischen Kirche im Posener Lande**. Würzburg: Holzner 1956. VIII, 263 S. 3 Kt. 8°. L 22f+°. = Marburger Ostforschungen 4. - Bespr.: Narzyński, Janusz: ORP 5 (1960), 239-244.
- 313 Sobociński, Władysław: **Memoriał Jana Ostroga a początki reformacji w Polsce** (Das Memorial von Jan Ostrog und die Anfänge der Reformation in Polen). ORP 4 (1959), 35-79. L 47f°.
- 314 Rombowski, Aleksander: **Nauka języka polskiego we Wrocławiu** (Der polnische Sprachunterricht in Wrocław/Breslau). Wrocław: Zakład Ossolińskich 1960. 277 S. 8°. L°. Brosch. 50 zł.
- 315 Maleczyńska, Ewa: **Gabrielowcy ślascy** (Die schlesischen Anhänger Gabriels Ascherhan). ORP 6 (1961), 17-28. L°.

8 Luthers Wirkung auf spätere Strömungen, Gruppen, Persönlichkeiten und Ereignisse

- 316 Kawyn, Stefan: **Słowacki i Heine**. Koncepcja Lutra u obu poetów (Słowacki und Heine. Die Gestalt Luthers bei beiden Dichtern). *Ruch Literacki* 4 (Warszawa 1924), 164-166.
- 317 Bursche, Edmund: **Luter a »Społeczność«** (Luther und die Gemeinschaftsbewegung). Warszawa: Głos Ewangelicki 1925. 14 S. 8°. Brosch.
- 318 Bursche, Edmund: **Konkordaty** (Konkordate). Warszawa: Towarzystwo Naukowe Warszawskie 1930. 88 S. 8°. L 29f. Brosch.
- 319 Ogonowski, Zbigniew: **Socynianizm polski** (Der polnische Sozinianismus). Warszawa: Wiedza Powszechna 1960. 250 S. 8°. L°. Brosch. 15 zł.

9 Luthers Gestalt und Lehre in der Gegenwart

- 320 Zdziechowski, Marian: **Niemcy**. Szkic psychologiczny (Deutsche. Eine psychologische Skizze). *Przegląd Filozoficzny* 38 (Warszawa 1935), 95-125. L 105-111.
- 321 Suchodolski, Bogdan: **Dusza niemiecka w świetle filozofii** (Die deutsche Seele im Lichte der Philosophie). Poznań: Instytut Zachodni 1947. 76 S. 8°. L 27 f+°. Brosch.
- 322 Halban, Leon: **Mistyczne podstawy narodowego socjalizmu** (Die mystischen Grundlagen des Nationalsozialismus) 2. Aufl. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 1948. 50 S. 8°. L°. Brosch.

10 Varia, Allotria, Kuriosa

- 323 **Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku** (Buchdrucker des alten Polens vom 15. bis zum 18. Jahrhundert). Bearb. von Alodia Kawecka-Gryczowa und Krystyna Korotajowa. Bd. 4. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1962. XVI, 537 S., 32 Bild., 1 Kt. 8°. L°. = Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku 4.

C FORSCHUNGSBERICHTE, SAMMELBESPRECHUNGEN

- 324 Falkowski, Czesław: **Luter w świetle najnowszych badań** (Luther im Lichte der neuesten Forschung). Kraków: *Przegląd Powszechny* 1929. 57 S. 8°. Brosch.
- 325 **Bibliografia historii polskiej** (Bibliographie der polnischen Geschichte). 2 Teile. Bearb. von Ludwik Finkel. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1956. LVI, 2150 S. 8°. L 743f. 1782+°. Lw. 380 zł.

265/2721
JG.